

Examensarbete

Förskolläroarutbildningen 210 hp

”Ibland räcker vi inte till!”.

*En studie utifrån förskolepersonalens beskrivningar
kring en pedagogisk inomhusmiljö för alla barn.*

Examensarbete 15 hp

Halmstad 2023-08-25

Linda Nilsson & Jesper Mårtensson

HÖGSKOLAN
I HALMSTAD

Sammanfattning

De pedagogiska inomhusmiljöerna som finns i förskolor har en stor betydelse på barnens möjligheter till lärande och utveckling. Syftet med studien är att lyfta fram förskolepersonalens tankar och erfarenheter kring arbetet med den pedagogiska inomhusmiljön i förskolan, men även undersöka hur dessa miljöer kan anpassas för alla barn.

De forskningsfrågor som studien utgår ifrån är: Hur beskriver förskolepersonalen den pedagogiska inomhusmiljön och dess utformning? Vilka faktorer påverkar arbetet med den pedagogiska inomhusmiljön utifrån förskolepersonalens beskrivningar?

Studiens teoretiska utgångspunkt är ramfaktorteori och med ett djupare fokus på ramfaktorteoriens fem delar som är: Det pedagogiska ramsystemets ramar, de administrativa ramarna, de resursrelaterade ramarna, de organisationrelaterade ramarna och anknytningsramar. Studiens metod består av en enkätundersökning och en pilotstudie med semistrukturerade intervjuerna som alla genomfördes med verksam förskolepersonal.

I studiens resultat beskriver förskolepersonalen skillnader i kunskap och samsyn och vilken påverkan det har i arbetet med barn, samt vilka möjligheter och hinder som finns. I studiens diskussion lyfts det fram olika faktorer på vad som kan påverka arbetet med barn i behov av stöd och den pedagogiska inomhusmiljön. Studiens slutsats är att arbetet och de anpassningar som förskolepersonalen beskriver att de gör i den pedagogiska inomhusmiljön, skapas utifrån alla barns behov.

Nyckelord: Pedagogisk inomhusmiljö, förskolepersonal, ramfaktorteori, anpassningar, beskrivningar

Förord

Vi vill först rikta ett stort tack till våra handledare Carina & Ole som hjälpt oss och gett oss all stöttning under arbetets gång. Ni har gett oss tips och idéer och lärt oss betydelsen av att vara kritisk till vår egen studie. Tack till de som deltog i undersökningen, intervjuerna och delade med sig sina kunskaper, erfarenheter och tankar som ligger till grund för vår studie. Studiens ämne har varit intressant för oss då vi båda anser att det pratas för lite om det under utbildningen, vilket gjort att vi velat fördjupa oss mer i det och skapa oss själva en bredare kunskap och förståelse kring arbetet med barn i behov av stöd och den pedagogiska inomhusmiljön. Vi har även tagit med oss hur just nu verksam förskolepersonal skriver och tänker om ämnet, vilket gjort att längtan om att bli klara förskollärare ökat under arbetets gång.

Sist men inte minst vill vi tacka oss själva och klappa oss själva på axeln för vår envishet och glädje vi haft under vår arbetsprocess. Tack alla!

Linda Nilsson & Jesper Mårtensson

Innehållsförteckning

1. Inledning	5
1.2. Syfte.....	6
1.3. Frågeställningar	6
2. Begreppsdefinition	7
2.1. Pedagogisk inomhusmiljö	7
2.2. Material och artefakter i förskolans inomhusmiljö	8
3. Tidigare forskning	8
3.1. Förskolläraernas och barnskötarnas tidigare erfarenheter och kunskaper om barn i behov av stöd	9
3.2. En pedagogisk inomhusmiljö för alla.....	9
3.3. Vems ansvar är det	10
4. Teori	11
4.1 Ramfaktorteori.....	11
4.1.1 Ramfaktorteorins fem delar	11
4.1.2 Ramfaktorteorin i studiens analys.....	12
5. Metod	13
5.1 Metodologi	13
5.2. Metodval.....	14
5.2.1 Pilotstudie	14
5.2.2 Enkät	15
5.3. Deltagare	16
5.4. Urval och bortfall	16
5.5. Genomförande/Tillvägagångssätt.....	16
5.6. Databearbetning.....	17
5.7. Etiska ställningstaganden	18
5.8. Tillförlitlighet	18
6. Resultat och analys.....	19
6.1. Kunskap och samsyn	19
6.2. Definitionen av barn i behov av stöd.....	20
6.3. Miljöns betydelse	22
6.4. Möjligheter och hinder	23

6.5. Anpassningar som gjorts	25
7. Diskussion	26
7.1. Resultatdiskussion	26
7.2. Metoddiskussion.....	28
8. Slutsats	29
9. Didaktiska implikationer.....	30
10. Vidare forskning.....	31
Referenslista:.....	33
Bilagor:.....	37
Bilaga 1:	37
Bilaga 2:	37
Bilaga 3:	38
Bilaga 4.....	39

1. Inledning

Förskolan är den plats där barn spenderar mestadels av sin vakna tid och förskolepersonalens förhållningssätt har en betydande roll för barns framtid. Enligt "Läroplan för förskolan" (2018) ska utbildningen planeras och genomföras på ett sådant sätt att den främjar barns utveckling, hälsa och välbefinnande.

Enligt Skollagen (2010:800) 8 kap. 9 § ska förskolan erbjuda en god miljö till de barn som av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver särskilt stöd i sin utveckling. Enligt tillgänglighetsmodellen (Specialpedagogiska skolmyndigheten, 2008b) samverkar social miljö, fysisk miljö samt den pedagogiska miljön för att skapa en miljö där barn får möjlighet att samspeka och utvecklas tillsammans.

Vid planering av förskolans miljö är det viktigt att skapa en stimulerande, mångsidig och användbar miljö med god tillgång till varierat och formbart material för upplevelser, skapande och utforskande som gynnar barnens fantasi och kreativitet (Skolverket, 2017).

I förskolans läroplan (Skolverket, 2018) står inget tydligt om inomhusmiljön och vad den ska innehålla, mer än att förskolan ska erbjuda en god miljö för barn. Miljön ska vara tillgänglig och inspirera till samspel mellan barn samt att miljön ska erbjuda barn varierade aktiviteter. Då det inte finns några faktiska riktlinjer för hur förskolans miljö ska utformas blir det snarare en tolkningsfråga för förskolans personal. I Skolinspektionens kvalitetsgranskningsrapport (2012) granskades förskolans arbete med det förstärkta pedagogiska uppdraget, bland annat inomhusmiljön i förskolor. Det framgick att en fysisk och pedagogisk miljö med material är nödvändig för barns möjlighet till lärande. Granskningsrapporten visade att det förekom förskolor som saknade lokaler anpassade efter barns olika behov, vilket resulterade i att barn riskerar att inte få den verksamhet de har rätt till.

I denna studie sätts fokuset på hur förskolans pedagogiska inomhusmiljö beskrivs, samt vilka anpassningar och faktorer som påverkar arbetet för en pedagogisk inomhusmiljö för alla barn.

Enligt Strandberg (2017) kan en förändrad miljö bidra till direkta skillnader till hur barn och vuxna förhåller sig i miljön. När barn är delaktiga i att förändra och skapa den miljö de befinner sig i skapas ett engagemang och detta leder till stimulans och ett lugn hos barn vilket visar sig i hur de förhåller sig i miljön.

Detta som Strandberg (2017) talar om kan kopplas till läroplanen för förskolan och de mål som verksamheten ska sträva efter.

Nordin-Hultman (2004) skriver att den pedagogiska miljön kan forma barn samtidigt som den kan berätta något om barn som vistas där. Om skapandet av miljön är utformat efter barns behov möjliggör även deras utveckling, hälsa och välbefinnande.

Nordin-Hultman (2004) och Sandberg (2008) nämner båda att miljöerna kan utstråla vad som förväntas av barn och därför är det av största vikt att dessa utformas efter vad barn behöver för deras lärande och utveckling. Under arbetets gång har vi fått en överblick över hur olika miljöer kan se ut i förskolor, men inte hittat någon direkt beskrivning av hur arbetet kring den pedagogiska inomhusmiljön ska se ut. För att arbeta vidare på detta spår har vi valt att fokusera på förskolepersonalens beskrivningar kring arbetet med den pedagogiska inomhusmiljön för att inkludera alla barn. En problemformulering som mynnat ut är att arbetet i förskolans pedagogiska inomhusmiljö behöver utvecklas och bearbetas, så att alla barn får samma möjligheter till inkludering och delaktighet.

1.2. Syfte

Syftet med studien är att lyfta fram förskolepersonalens tankar och erfarenheter kring arbetet med den pedagogiska inomhusmiljön i förskolan, men även undersöka hur dessa miljöer kan anpassas för alla barn.

Kunskapsbidraget är att öka insikten kring arbetet med den pedagogiska inomhusmiljön i förskolan. Detta genom att påvisa hur utformningen kan se ut och att det finns flertalet faktorer som påverkar arbetet.

1.3. Frågeställningar

- Hur beskriver förskolepersonalen den pedagogiska inomhusmiljön och dess utformning?
- Vilka faktorer påverkar arbetet med den pedagogiska inomhusmiljön utifrån förskolepersonalens beskrivningar?

2. Begreppsdefinition

I detta kapitel presenteras en begreppsförklaring av två centrala begrepp i studien: pedagogisk inomhusmiljö och material och artefakter i förskolans inomhusmiljö. Dessa valdes för att lättare följa med i arbetet.

2.1. Pedagogisk inomhusmiljö

Då uppsatsens grund behandlar den pedagogiska inomhusmiljön i förskolan beskrivs det begreppet här nedan utifrån tidigare forskning och styrdokument.

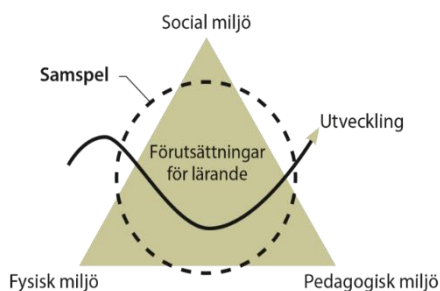
Att barn behöver en god fysisk miljö för att lärande ska uppstå kan vara en självklarhet, vilket kan leda till att det inte reflekteras över vad den har för betydelse. Björklid (2005) redogör dock att intresset för den fysiska miljöns betydelse har uppmärksammats som en betydelsefull faktor för lärande och utveckling, och läroplanen och andra förordningar för förskolan reglerar sparsamt den fysiska miljön. En tillgänglig miljö handlar om att alla barn ska få tillgång till och ges möjlighet att ta del av lärande, samvaro och gemenskap i hela lärmiljön. En lärmiljö som är tillgänglig gör att barn kan vara delaktiga oavsett förutsättningar och svårigheter (Spsm, 2018). Ett sätt att tänka kring en tillgänglig miljö för alla är utifrån SPSMs tillgänglighetsmodell (se figur 1).

En tillgänglig miljö innefattar pedagogisk miljö, social miljö och fysisk miljö. I dessa miljöer innefattas flera olika indikationer (se figur 2).

Utifrån tillgänglighetsmodellen (Spsm, 2008b) är social, fysisk och den pedagogiska miljön bidragande faktorer till att barn ska få möjlighet att samspela och utveckla tillsammans.

Ju bättre kunskap verksamheten har om samverkan kring de olika miljöerna, desto bättre förutsättningar ges till barnen att lyckas i sin utveckling och lärande.

Figur 1: Tillgänglighetsmodellen

(Spsm, 2008b)

Figur 2: Indikatorer i tillgänglighetsmodellen

Förutsättningar för lärande		
Rätten till lärande och trygghet		
Delaktighet		
Hälsa och lärande		
Språk och Kommunikation		
Meningsskapande och motivation		
Kroppen i lärandet		
Social miljö	Pedagogisk miljö	Fysisk miljö
Gemenskap	Pedagogiska strategier och stödstrukturer	Rum för lärande
Begripligt sammanhang	Arbetslag	Ljudmiljö
Planerade aktiviteter utanför förskole- och skolområdet	Olika sätt att lära	Visuell miljö
Samverkan med hemmet	Lärverktyg	Luftmiljö
Normkritik och attityder	Digitalt lärande	Utemiljö
	Hjälpmedel	

(Spsm, 2008b)

2.2. Material och artefakter i förskolans inomhusmiljö

Enligt Signert (2000) är det viktigt att skapa en pedagogisk miljö, anpassad efter barns naturliga utvecklingsstadier och behov. Miljön ska vara anpassad till barngruppens storlek och materialet som finns i miljön ska finnas lättillgängligt för att barn ska kunna uträtta så mycket som möjligt på egen hand. Kännetecknande för en förberedd miljö är att allt material finns framme i barnens höjd. De är lättåtkomliga för det barn som önskar använda det (Signert, 2000).

Skjöld Wennerström och Bröderman Smeds (2009) skriver att det ska finnas ett material till varje övning, och materialen är placerade i ordning efter svårighetsgrad från vänster till höger. En utmaning ska finnas för alla i miljön och detta innebär att mycket material både tillverkas och utvecklas av läraren för en enskild individs behov (Skjöld Wennerström & Bröderman Smeds, 2009). Dock skriver de vidare att det finns utmaningar till att tillföra material som passar alla barns behov.

Många förskolor tenderar att ha samma material och leksaker. En slutsats som Almqvist (1994) presenterar är att lekmaterialet på förskolan inte speglar nutidens leksaksutbud utan snarare ett uttryck för ett traditionsburet mönster som är hämtat från Fröbelpedagogiken. Det finns mönster för hur rummen och lokalerna på förskolan är uppbyggda och vilka aktiviteter dessa är avsedda för (Nordin-Hultman, 2004).

Människan uppfattar sin verklighet genom kulturen, den fysiska miljö och de artefakter den har tillgång till, samtidigt som den själv är en aktiv deltagare som är med och påverkar och skapar nya saker. Människans livsvillkor och de kulturella artefakterna, hur de samspelar med varandra, påverkar människans sociokulturella utveckling (Säljö, 2000).

Eriksson Bergström (2013) redogör för vad artefakterna har för syfte i de miljöer de befinner sig i och vad förskolepersonalen har givit artefakten för egenskaper. Förskolepersonalens inställning till materialet är tydligt och att barnen ska använda det på ett specifikt sätt, men i stället kan förskolepersonalen ge barnen friheten att använda materialet på det sätt de vill och skapa interaktioner på detta vis. I studien lyfts material och artefakter som fysiska föremål, dessa föremål är de redskap och verktyg barnen och förskolepersonalen använder dagligen i förskolans verksamhet.

3. Tidigare forskning

I avsnittet tidigare forskning presenteras relevant forskning för studien genom tre tematiseringar. Tematiseringarna är: *Förskollärarnas och barnskötarnas tidigare erfarenheter och kunskaper om barn i behov av stöd, en pedagogisk inomhusmiljö för alla samt vems ansvar är det.*

3.1. Förskollärarnas och barnskötarnas tidigare erfarenheter och kunskaper om barn i behov av stöd

Förskolepersonalens erfarenheter i och utanför förskolans miljöer varierar och detta relaterar till deras värderingar, där sambanden är dubbelriktade då inte bara personalens övertygelse kan forma deras erfarenheter, utan deras erfarenheter kan bidra till utformningen av deras övertygelse (Dignath m.fl., 2022).

Dias och Cadime (2016) redogör en personlig variabel som introducerades i deras studie som visar att om man har erfarenhet av eller att känna någon person som är i behov av stöd, det vill säga en typ av relation (familjemedlem, släkting eller vän) så gav denna faktor en positiv attityd till inkludering för de i behov av stöd.

Akalin m.fl. (2014) redovisar i sin studie som de genomfört i Turkiet att förskollärare endast får en specialpedagogisk kurs under deras utbildning och endast inkludering som valbar kurs. Resultatet visar att förskollärarna påverkade inkluderingens framgång negativt på grund av olika lärarfaktorer, som t.ex. negativa attityder, bristande kunskaper och färdigheter kring problemet (Akalin m.fl., 2014).

Attityden är en viktig faktor som kan bidra till effektiv inkludering för unga barn som är i behov av stöd, speciellt förskolepersonalens attityder kring kunskap, då de har en viktig roll med att implementera inkludering effektivt i förskolans pedagogiska inomhusmiljö (Bae, 2012). Resultatet visade på att förskollärarna kände att de skulle vilja få tillgång till mer utbildning för att kunna ge de barn som är i behov av stöd rätt hjälp och verktyg för att utvecklas (Bae, 2012).

Lee m.fl. (2015) visar i sin studie med förskollärare i Hong Kong att kunskap och erfarenhet om barn i behov av stöd inte direkt påverkade deras acceptans för inkludering. I stället var det utbildning som gjorde skillnad och bidrog till mer positiva åsikter om inkludering.

3.2. En pedagogisk inomhusmiljö för alla

Pullum m.fl. (2022) redogör för en studie som gjordes på ett antal barn för att undersöka hur den förskolepersonalen arbetade med en inkluderande miljö. De inkluderande rummen hänvisade till inbjudande miljöer där barn med funktionshinder fick samma möjligheter och förutsättningar i samma miljö som andra barn utan funktionshinder. Strukturerad undervisning är en metod som innebär att visuellt organisera lärmiljön. I studien undersöktes effekterna av strukturerad undervisning på lämplig lek. Förskolepersonalen använde sig av gester, modeller, verbala instruktioner, och fysisk vägledning för att öka den lämpliga leken för alla barn oavsett behov. De organiserade miljön, fysiska och visuella gränser, minimerade distraktioner som kunde uppstå, använde schemaläggning och hade en tydlig början och ett tydligt slut på arbetssättet (Pullum m.fl., 2022).

Å andra sidan skriver Eriksson Bergström (2013) i sin studie att när den fysiska miljön tydligt planeras där man kan se vilka aktiviteter som bör förekomma i rummet på förskolan, följs detta åt av regler och även restriktioner som kan hindra barnen. Om den pedagogiska inommiljön ska sträva efter att finnas tillgänglig där för alla barn, bör både regler och restriktioner göras utifrån individerna som är i rummet och inte utifrån den generella bilden.

Samtidigt skriver Blomberg (2022) i sin studie att strävan ska vara att den pedagogiska inomhusmiljön ska anpassas för att ge rätt förutsättningar för alla barn i förskolan men speciellt för de barn som är i behov av särskilt stöd. En anpassad miljö är centralt för att barn i särskilda behov ska kunna få samma möjligheter och förutsättningar som alla andra barn till att kunna samspeka och delta fullt ut i förskolans verksamhet (Blomberg, 2022). Hon beskriver också att den pedagogiska inomhusmiljön påverkar förutsättningarna och möjligheterna för barn till att skapa relationer, samspel och interaktioner. Därför bör förskolepersonalen utbildas kring den pedagogiska inomhusmiljön, och hur dess utformning påverkar barnen.

3.3. Vems ansvar är det

Fyssa m.fl. (2014) redogör för en forskningsstudie i Grekland där det fanns en tydlig bristande kunskap och säkerhet hos förskollärarna för hur de skulle bemöta de barn som är i behov av särskilt stöd, vilket innebar att fokus lättare hamnade på individen och barnet blev i stället bärande av problemet. Bristen på kunskap hos förskollärarna innebär att de i stället lämnar över ansvaret för barn i behov av särskilt stöd till de specialpedagoger som finns knutna till verksamheten.

I studien lyfts vad som kallas det kategoriska perspektivet, där barnet sågs som bärande av problemet och förskollärarna behöver bli mer medvetna om hur de kunde anpassa verksamheten efter de barn som gick i förskolan. Frågan var om det även handlade om utbildningsnivå hos förskollärarna och att med mer utbildning och kunskap kring barn i behov av särskilt stöd skulle förhållningssättet, förutsättningarna och anpassningarna förändras (Fyssa m.fl., 2014).

Å andra sidan redogör Johansson (2022) att all förskolepersonal behöver kompetensutveckling, erfarenhet och förståelse för att möta alla barn som är i behov av stöd och stödinsatser för att kunna möta mångfalden som finns i den egna undervisningspraktiken i förskolan. Samtidigt visar Palla (2021) på ett resultat där resurser är ett återkommande element i berättelserna från förskollärarna som deltagit i studien. Nästan alla de granskade berättelserna med detta som beröringspunkt visar att arbetslaget eller förskolan sällan tilldelats den mängd resurs som önskats eller sökts (Palla, 2021). Palla (2011) visar på ett diskursivt uttryck från det specialpedagogiska området som är att ju tidigare insatser kan sättas in för de barnen i behov av stöd, desto bättre är det. Detta visar på att det är hela förskolans ansvar att ge stöd till de barn som behöver det och att det är samarbete och engagemang som krävs av den personal på förskolan för att de barnen ska få samma förutsättningar och möjligheter som alla andra barn.

Avramidis m.fl. (2019) redogör i sitt resultat från sin studie i Grekland att förskollärare visade sig ha neutrala attityder medan deras specialpedagoger har mer positiva attityder kring inkludering i förskolan. Förskollärarna hade signifikant lägre uppfattningar om själveffektivitet för att implementera inkluderande instruktioner och ineffektivitet i samarbete, än vad deras specialpedagogiska kollegor (Avramidis m.fl., 2019).

4. Teori

Under detta kapitel presenteras ramfaktorteorin som inspirerat denna studie.

4.1 Ramfaktorteori

Ramfaktorteorin är en teori som växte fram inom svensk pedagogisk forskning under 1960–1970 talet och framåt av Urban Dahllöf och Ulf. P Lundgren. P. Lundgren (1999) skriver att ramfaktorteorin används som ett tankeverktyg för utbildningsplanering. Teorin bygger på idén att det finns yttre och externa faktorer utanför människans direkta kontroll som har en stor påverkan på hur undervisningen på förskolan blir. På senare tid har teorin skrivits fram av andra personer (ex Pettersen, 2008 & Imsen, 1999). När Pettersen (2008) beskriver tidsaspekten, beskriver han både tiden som finns till förfogande vad gäller planering och tiden till undervisning. Vilket i en förskolekontext blir relevant då förskolans läroplansmål är att sträva mot och inget krav på att uppfyllas inom viss tid (Skolverket, 2018).

För att en process ska bli möjlig behöver det finnas ett tydligt mål och ramarna måste anpassas därefter (Lundgren, 1999). Om ett mål finns för förskolan måste ramarna anpassas för att göra en process möjlig där målet uppnås. För att se den pedagogiska verksamheten genom ramfaktorteorins perspektiv förklarar Lindblad, Linde och Naeslund (1999) att man kan använda sig av tre begrepp. *Ramar*, *process* och *resultat*. *Ramar* står för de faktorer som påverkar det utgångsläget man har för att nå ett eller flera mål. *Processen* innefattar genomförandet av undervisningen. Till sist står *resultat* för just det resultatet som blir av genomförande. Tillsammans ska dessa begrepp utifrån ramfaktorteorin förstås som att *ramarna* påverkar *processen* som i sin tur påverkar det *resultat* som blir av undervisningen. Ramfaktorteorin används i denna studie då teorin i grunden handlar om att förstå pedagogiska processer utifrån de ramar som möjliggör och omöjliggör vissa resultat (Lundgren, 1999).

4.1.1 Ramfaktorteorins fem delar

Imsen (1999) beskriver ramfaktorer som olika förhållanden som påverkar undervisningen och antingen hämma eller främja den på olika sätt. Vidare beskriver

Imsen (1999) att de ramfaktorer som förskolepersonalen känner att de har kontroll över inte behöver vara begränsande utan de kan även utgöra möjligheter. Det är när personalen känner att de saknar kontroll över ramfaktorerna som situationen kan bidra till ett hinder för undervisningsprocessen. Ramfaktorteorin är uppdelad i fem olika delar vilka är;

- *Det pedagogiska ramsystemets ramar* som berör skollagar och styrdokument som exempelvis läroplanen för förskolan.
- *De administrativa ramarna* som handlar om bland annat barngruppsstorlek, de anställdas lönevillkor, schemaläggning samt andra styrande faktorer av verksamhetens upplägg.
- *De resursrelaterade ramarna* som berör alla resurser och förutsättningar som tilldelas verksamheterna, exempelvis material, vikarier och ekonomiska tillgångar.
- *De organisationrelaterade ramarna* som handlar om de sociala förhållandena, exempelvis relationer mellan pedagog och barn samt förskolans ledning.
- *Anknytningsramar* där barnens förutsättningar och motivation prioriteras samt vilket stöd förskolan får av vårdnadshavare

(Imsen, 1999).

Dessa faktorer kan antingen påverka den pedagogiska inomhusmiljön och barn i behov av stöd genom att möjliggöra och ge förutsättningar eller att det begränsas. Det är när förskolepersonalen känner att de saknar kontroll över ramfaktorerna som situationen kan bidra till ett hinder för undervisningsprocessen (Imsen, 1999).

4.1.2 Ramfaktorteorin i studiens analys

I studien kommer ramfaktorteorins olika delar användas för att uppfatta vilka ramar som förskolepersonalen beskriver att de erhåller och vilka de saknar i deras arbete kring den pedagogiska inomhusmiljön. Ur ett ramfaktorteoretiskt perspektiv kan man se hur olika faktorer påverkar undervisningen i förskolan (Pettersen, 2008). Dahllöf (1999) poängterar att om en studie ska analyseras utifrån ramar, behöver ramarnas relevans beskrivas. Vi kommer i studien att analysera respondenternas svar utifrån ramfaktorteorins fem delar.

5. Metod

I detta kapitel presenteras tillvägagångssättet för studien. I den första delen presenteras metodvalet där det redogörs för vilka metoder som används i studien. Sedan presenteras studiens deltagare, urval och bortfall, genomförande/tillvägagångssätt, databearbetning, etiska ställningstaganden och tillförlitlighet.

5.1 Metodologi

I studien användes hermeneutik som en vetenskaplig grund för metodologin, där intervjuer och enkäter är metoden som användes för insamlandet av empirin. Hermeneutiken tar avstamp i tolkningar som skapar förståelse, vilket i sin tur kan leda till kunskap och ses därför som ett tillvägagångssätt för att nå kunskap inom bland annat samhällsvetenskapliga, beteendevetenskapliga samt pedagogiska sammanhang (Allwood & Eriksson, 2017). I studien användes respondenternas svar på enkäten till empiri, som tolkades av oss författare för att skapa en förståelse utifrån respondenternas tankar och erfarenheter de beskrev i text för oss. För studien har detta inneburit att ge respondenterna möjligheten och utrymmet att förmedla sina tankar och egna upplevelser kring den pedagogiska inomhusmiljön i förskolans verksamhet.

Allwood och Erikson (2017) förklarar att den *förförståelse* som människan har är resultatet av våra erfarenheter, vår kultur och det samhälle vi lever i, och vi kan inte förstå något frikopplat från den. Detta ömsesidiga beroende mellan *förståelse* och *förförståelse* utgör Gadamer's version av *hermeneutisk cirkel*, och det är viktigt att förstå att det verkligen handlar om ett ömsesidigt beroende. Förförståelse kommer inte först och därefter kommer inte förståelse, utan i stället skapar de hela tiden varandra och förutsätter varandra i en ömsesidig relation (Allwood & Erikson, 2017). De beskriver också att förförståelsen sätter gränserna för vilken förståelse vi människor kan nå och inte minst vilka frågor vi kan ställa, Gadamer kallade detta för vår *förståelsehorisont*.

Gilje (2020) förklarar att utifrån Gadamer's synsätt är kriteriet för korrekt förståelse knutet till det inre sambandet mellan *delarna* och *helheten*. Om vi författare utvecklar en tolkning genom enkätsvaren där delarna och svaren inte harmonierar med helheten, kan detta vara ett tecken på att vi inte nått ut till respondenterna med vårt syfte. Allwood och Erikson (2017) menar att förstå något måste delarna förstås för att förstå helheten. Gilje (2020) beskriver att tolkningslära som inriktar sig på att försöka förklara och tolka meningsfulla fenomen, vilket även Gadamer lyfter. Inom hermeneutiken lyfts *barmhärtighetsprincipen* som menas med att det är viktigt att börja med ett tolkningsarbete om att det som sägs är sant eller åtminstone är förståeligt (Gilje, 2020). Detta arbetssätt har två implikationer. För det första kan

barmhärtiga tolkningar bidra till att förhindra att oreflekterade och personliga fördomar styr vår tolkning. För det andra kan denna version av *barmhärtighetsprincipen* bidra till att utmana mer grundläggande kulturella och eventuella omedvetna fördomar (Gilje, 2020). Dessa två implikationer av barmhärtighetsprincipen har funnits i åtanke under tolkningsarbetet av respondenternas enkätsvar. Personliga fördomar och åsikter från författarna är något som har åsidosatts. Detta för att endast förstå respondenternas svar.

5.2. Metodval

Studien utgår från en kvalitativ ansats. En kvalitativ metod handlar om att kunna skapa en djupare förståelse kring studiens data. Det krävs ofta ett djupare svar om studiens syfte till olika synsätt eller värderingar (Bryman, 2018). Då syftet med denna studie var att få en fördjupad kunskap hur den pedagogiska inomhusmiljön beskrivs och vilka anpassningar och faktorer som påverkar arbetet, är det fördelaktigt att denna studie har sin grund i en kvalitativ metod då detta gör att studien kan gå djupare in på ämnet.

Bryman (2018) beskriver att kvalitativ forskning är mer riktad mot ord än siffror, vid insamling och analys av data, och att fokuset ligger på respondenternas tankar och reflektioner.

De metoder som användes i denna studie är intervjuer och enkäter. Då avsikten med studien var att nå en bredd och ett djup, har metodvalet resulterat i att använda två metoder i form av intervjuer och enkätundersökningar för att komplettera varandra. Användandet av två olika metoder är för att få fram så mycket information som möjligt för att sedan analysera dessa tillsammans. Detta kan enligt Ahrne & Svensson (2015) beskrivas som triangulering, vilket betyder att flera olika metoder används i en kvalitativ forskningsstudie för att nå fram till en så sann och korrekt studie som möjligt, samt för att öka studiens trovärdighet och öka materialet.

5.2.1 Pilotstudie

Då vår studie fokuserar på pedagogernas beskrivningar kring den pedagogiska inomhusmiljön utifrån alla barns behov resulterade enkäter och intervjuer som mest lämpliga. För att förundersöka våra tänkta enkätfrågor valde vi att använda oss av intervjuer som en pilotstudie. Bryman (2018) redogör för en pilotstudie, vilket är en mindre undersökning för att testa den tänkta metoden. Detta tog vi hänsyn till genom att göra fyra stycken pilotstudier, där de tänkta frågorna gjordes på fyra stycken som arbetar i förskola, för att sedan utvärdera dessa frågor. Då vi var bekanta med respondenterna valde vi att exkludera inledande frågor om ålder och arbetslivserfarenhet utan fokuserade endast på frågor som berörde förskolepersonalens tankar och erfarenheter kring den pedagogiska inomhusmiljön. Fördelen med att utföra en pilotstudie, enligt Bryman (2018) är att det försäkras

författarna om att frågorna fungerar som tänkt, vilket skapar goda förutsättningar för studien. Han menar vidare att pilotstudier är viktigt när man genomför en enkätundersökning, då svaren från pilotstudien synliggjorde oklarheter i frågorna som ställdes. Vi båda medverkade under pilotstudien för att hjälpas åt att anteckna och uppmärksamma om någon fråga behövde ändras, utvecklas eller tas bort. Ahrne & Svensson (2015) menar att anteckningar som görs med penna och papper är fördelaktigt att använda när två personer genomför intervjuer, då den ena kan ställa frågor samtidigt som den andra kan anteckna. De menar vidare att det kan vara bra att föra anteckningar trots att inspelning av ljud sker, då annat ohörbart kan missas på en ljudinspelning. Pilotstudien resulterade i att vissa frågor ändrades eller togs bort. Detta i förhoppning om att frågorna till kommande enkät skulle bidra med så mycket information som möjligt i förhållande till arbetets syfte och frågeställningar.

5.2.2 Enkät

Utifrån de semistrukturerade intervjuerna som genomfördes i pilotstudien kunde enkäten skapas utifrån de tankar och svar pilotstudien gav, vilket mynnade ut i tretton stycken frågeställningar. Frågorna bestod av både svarsalternativ samt svarsrutor där respondenterna själva kunde skriva så utförligt de ville. Bryman (2018) beskriver att en enkät ska vara enkel att både förstå och svara på, den ska inte heller innehålla för många frågor då det kan leda till "enkättrötthet". Därför innehåller enkäten endast 13 frågor där 5 är slutna och 8 öppna frågor. Det finns olika typer av enkäter att använda sig av. Denna studie använde sig av surveyundersökningar på webben. Bryman (2018) beskriver en webbsurvey som att potentiella respondenter besöker en webbsida där enkäten finns och fyller i den online. En av fördelarna med en webbsurvey är att enkäten kan innehålla en filterfråga (till exempel "Om ja, gå direkt till fråga 12" och "Om nej, gå direkt till fråga 14") där respondenterna direkt kommer till den fråga som stämmer överens med svaret (Bryman, 2018). Han menar också att detta är en stor bidragande faktor till varför valet av webbsurvey har blivit vanligare än både postade enkäter och enkäter i ett mejl, för att respondenterna inte av misstag hoppar över någon fråga.

I studien användes en kvalitativ enkät för att samla in information. Detta var en enkät med öppna frågor som gav respondenterna möjlighet att utveckla sina svar (Trost & Hultåker, 2016). Valet av att publicera enkäten i olika grupper på Facebook var för att underlätta för respondenterna, då de kunde svara när tid fanns. Den kvalitativa enkäten ger dessutom respondenterna möjlighet att kunna besvara frågorna när de själva hade tid för detta (Patel & Davidson, 2019; Bryman, 2018). Enkäten skapades i Google docs frågeformulär. Det är ett digitalt verktyg för att skapa enkätundersökningar, där alla respondenter är anonyma.

5.3. Deltagare

Totalt var det fyra stycken deltagare i intervjuerna. Intervjuerna genomfördes via zoom och samtidigt som intervjuerna pågick spelades ljudet in och anteckningar fördes. Efter att intervjuerna genomförts skapades de enkäter som skickades ut i flera pedagogiska grupper på Facebook där de som är medlemmar i gruppen kunde svara på enkäten. Totalt var det 50 stycken deltagare i enkätstudien, där 37 stycken var förskollärare och 13 stycken var barnskötare. Utifrån de svar som finns med i enkäten framkom det att svaren har inkommit från 36 olika kommuner i Sverige. Där 19 stycken arbetade med barn i åldersgruppen 3–5. 12 stycken arbetade med barn i åldersgruppen 1–3. 6 stycken arbetade med barn i åldersgruppen 1–5 år och de övriga 13 stycken respondenterna är uppdelat i olika åldersgruppskonstellationer med mindre respondenter per åldersgrupp, därför blev de grupperna ihopsatta till en.

5.4. Urval och bortfall

Bryman (2018) beskriver att ett målstyrt urval innebär att forskaren väljer ut personer som är relevanta till undersökningen och för att få en *förståelse* för företeelsen. Det är fyra intervjuer som gjordes med deltagare som valts utifrån studiens fokusområde.

Lantz (2007) redogör hur ett mindre antal intervjuer räcker för en kvalitativ studie för att få tillräckligt med utvecklande svar, då ett större antal intervjuer kan bli ohanterligt samt tidskrävande. Enkäter bestående av 13 stycken frågor skickades ut till valda grupper på Facebook för förskolepersonal, detta för att få en bred förståelse för hur studiens ämne kommuniceras och arbetas med i Sverige. Den 21 april 2023 publicerades den slutgiltiga enkäten (se bilaga 2 och bilaga 3). Totalt publicerades enkäten i 3 olika Facebook grupper. Den första gruppen var *Förskoleupproret* och den gruppen hade 35 763 medlemmar när enkäten publicerades. Den andra gruppen var gruppen *Förskolan* och den gruppen hade vid enkätens publikations tillfälle 6 827 medlemmar. Den sista gruppen var *Tips och idéer för förskolan* och gruppens medlemmar var 15 092 vid publikations tillfället av enkäten. Bortfall är oundvikligt (Bryman, 2018), och en av anledningarna till bortfall i denna studie var att enkäten fick läggas ut på nytt en gång då det första inlägget med enkäten försvann i flödet på Facebook. Efter den första publikationen var enkätsvaren 25 stycken, vilket gjorde att enkäten lades upp på nytt för att få ytterligare svar. Efter den andra publikationen var det insamlade enkätsvaren uppe i 50 stycken vilket var målet att uppnå. I det skedet syntes samma svarmönster i frågorna, vilket Ahrne och Svensson (2015) beskriver som att studien hade uppnått en mättnad. Det gjorde att författarna beslutade att empirin var tillräcklig för att uppnå syftet och för att besvara frågeställningarna.

5.5. Genomförande/Tillvägagångssätt

Det första som skedde i studien var att mail skickades ut till de personer som var relevanta för forskningsområdet och frågade om de ville delta i intervjun. Efter detta

skrevs det ner frågor som var aktuella som deltagarna skulle svara på (se bilaga 1). Intervjuerna valde att hållas digitalt via zoom med de fyra respondenterna. Att genomföra en intervju digitalt via zoom innebär att hålla en intervju via internet där alla parter kan se varandra och befinna sig var de själva vill (Ahrne Svensson, 2015).

Intervjuerna startade med en kort förklaring kring studien och eventuella tankar och frågor från deltagarna. Efter detta startade intervjuprocessen och ljudinspelning. Därefter besvarade deltagarna frågorna och anteckningar genomfördes. Intervjuerna tog cirka 20 minuter och det fanns tid för eventuella frågor och vidare diskussioner. Efter genomförda intervjuer samlades och jämfördes det insamlade empiriska materialet, för att sedan skapa tydligare enkätfrågor. När enkätfrågorna var färdigställda (se bilaga 3) publiceras de i olika grupper på Facebook och de skickades även till utvalda förskolor med en kort text som beskrev studiens syfte och vad den undersökte (se bilaga 2). Det empiriska materialet från enkäterna samlades in och granskades efterhand. Enkäten bestod av både slutna och öppna frågor, detta för att med hjälp av de öppna frågorna få djupare svar av respondenterna.

5.6. Databearbetning

Svaren från respondenterna kopierades och sammanställdes. Svaren delades sedan in i olika teman som är kopplade till studiens syfte och frågeställningar. Bryman (2018) skriver om tematisk analys som en strategi för att identifiera det insamlade materialet och att grundad teori inbegriper att man letar efter teman med hjälp av kodning av det insamlade materialet. Gällande kodning finns det steg som författarna ska ha i åtanke. Det första som gjordes var att svaren från respondenterna började genomgå kodning direkt. Bryman (2018) skriver att detta kan öka förståelsen av data som samlats in och att man slipper upplevelsen av att drunkna i det empiriska materialet om man väntar med kodningen efter allt material är insamlat. Nästa steg som genomfördes var att läsa igenom materialet igen för att hitta likheter, skillnader och nyckelord eller begrepp. Bryman (2018) menar att detta steg handlar om att hitta vilka nyckelord som respondenterna använt och olika teman som antyds i materialet. Nästa steg var att granska koderna kritiskt. Här lokaliserades ord eller fraser i kodningen som används för att beskriva samma sak. Bryman (2018) menar att om det finns ord eller fraser i kodningen som handlar om samma företeelse, bör man bara använda ett ord eller en fras. Detta gjorde att kopplingar mellan koderna kunde göras och materialet blev mer förståeligt. Bryman (2018) beskriver att i nästa steg ska man fundera på om det kan finnas fler generella teoretiska idéer som rör koderna och data som samlats in. Utifrån de ord och fraser som kodningen presenterat kunde kopplingar göras till teorier och begrepp som presenteras i resultatet. Det sista steget som genomfördes var att inte börja analysera redan i kodningen. Bryman (2018) menar att kodningen är en viktig del av analysen men att man inte ska likställa kodning med analys.

Tematiska kategoriseringar som framställdes efter empirin är: *Kunskap och samsyn, definitionen av barn i behov av stöd, miljöns betydelse, möjligheter och hinder, barn i behov av särskilt stöd och anpassningar som gjorts.*

5.7. Etiska ställningstaganden

Studien har tagit hänsyn till de forskningsetiska principerna från Vetenskapsrådet (2002). De fyra huvudkraven är *informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet*. Informationskravet innebär att författaren ska informera deltagarna i studien om den aktuella forskningsuppdragets syfte. Detta krav uppfylldes genom att författarna i enkäten beskriver syftet för respondenterna (se bilaga 2). Samtyckeskravet innebär att deltagarna i studien ges själva valet om de vill delta i undersökningen eller ej. Enkäten är frivillig vilket gör att samtyckeskravet uppfylls (se bilaga 2). Då enkätundersökningen är anonym uppfylls konfidentialitetskravet, som innebär att deltagarnas personuppgifter och sådan information som kan kopplas till specifika personer inte ska delges till författarna. Nyttjandekravet innebär att de uppgifter som samlas in enbart får användas för forskningens ändamål. Detta krav uppfylls då deltagarna i studien blev informerade om att allt insamlat material endast används till denna studie och efter det kommer materialet raderas.

Med hjälp av dessa fyra huvudkrav skickades det ut samtyckesblanketter tillsammans med enkäterna där det etiska ställningstaganden tas upp.

5.8. Tillförlitlighet

Tillförlitligheten enligt Bryman (2018) består av fyra stycken delkriterier. De är *trovärdighet, överförbarhet, pålitlighet och möjlighet att styrka och konfirmera*. Trovärdighet betyder att resultatet är korrekt framskrivet och att studien är utförd i enlighet med de regler som finns. Detta innebär också att respondenterna får möjligheten att bekräfta att fenomenet som studerats är korrekt uppfattat. Valet att använda *triangulering* är en teknik som skapar ökad *trovärdighet* (Bryman, 2018). Vid genomförandet av både de semistrukturerade intervjuerna och enkäterna har de fyra forskningsetiska principerna tillämpats och deltagarna i studien har tagit del av dessa. Valet av att kombinera de två metoderna, enkät och semistrukturerade intervjuer, ökade studiens *trovärdighet* då användandet av mer än en metod som genererade liknande svar. *Överförbarhet* innebär en tydlig beskrivning av studien, något som ska kunna bidra till att andra personer kan utföra studien på liknande sätt (Bryman, 2018). Studien är tydligt strukturerad med olika tematiseringar för att andra personer ska kunna följa de steg som författarna gått igenom och genomföra studien igen, det som skulle kunna skilja sig åt är resultatet eftersom olika respondenter har olika uppfattningar, tankar och erfarenheter. Bryman (2018) beskriver att

pålitligheten innebär att studien är korrekt framskriven med samtliga faser från forskningsprocessen. Med detta menas att all information utvärderas och bekräftas av kollegor under processens gång som till exempel, forskningsfrågor, val av respondenter, beslut gällande analysen av data och så vidare (Bryman, 2018).Handledare och kurskamrater har under processen gång tagit del av studien och de hade möjlighet att handleda och kritisera valen som gjorts för att studien skulle bli så pålitlig som möjligt. Bryman (2018) beskriver det sista kriteriet som innebär en *möjlighet att styrka och konfirmera*. Detta innebär att författarna säkerställer att de agerat i god tro och inte låtit sina personliga värderingar påverka studien (Bryman, 2018). I studien har författarna lagt sina egna värderingar och åsikter åt sidan för att undvika normativitet och att det endast är respondenternas egna svar och beskrivningar som lyfts och tolkades i studien.

6. Resultat och analys

I detta kapitel presenteras resultatet och analys utifrån sex tematiseringar. Det empiriska materialet har sammanställts och därmed mynnat ut till följande teman: *Kunskap och samsyn, definitionen av barn i behov av stöd, miljöns betydelse, möjligheter och hinder, barn i behov av särskilt stöd och anpassningar som gjorts.*

6.1. Kunskap och samsyn

Efter sammanställningen av enkätsvaren framkom det tydligt att bristande kunskap och samsyn är något som respondenterna upplever i arbetet med barn i behov av stöd. I frågan om vilka utmaningar de upplever med att arbeta med barn i behov av stöd svarar flera av respondenterna, *’kunskap, samsyn, tid för reflektion samt antalet pedagoger’*

Utifrån respondenternas svar visade det sig att de flesta tycker att de saknar kunskap inom ämnet pedagogisk inomhusmiljö och barn i behov av stöd. Samtidigt synliggjordes det också att respondenterna inte upplever att förskolan erbjuder tillräckligt med utbildning till förskolans personal kring det ämne de saknar kunskap kring. *“Att alla pedagoger inte har samma förståelse och att inte kunskapen om barnen ej finns fullt ut hos kollegorna”, “kunskap hos kollegor hur vi skulle bemöta barn i behov av stöd”*. Detta är två exempel på svar som respondenterna skickat in via enkäten och detta är två av många svar som handlar om samma sak. Den kunskap förskolepersonalen har räcker inte till och alla pedagoger har olika förståelser kring den pedagogiska inomhusmiljön och barn i behov av stöd. Detta bidrar till att samsynen skiljer sig åt hos förskolepersonalen vilket gör att en del av respondenterna skriver att de inte får den hjälp och stöttning de behöver för att komma vidare och ge alla barn det stöd de är i behov av.

Några av respondenterna menar att en faktor till att kunskapen saknas kan vara att arbetslaget inte får de stöd de behöver från förskolans verksamhet. Det kan vara att

specialpedagogen inte är ute i verksamheten tillräckligt ofta, eller att när väl specialpedagogen är ute i verksamheten så känner förskolepersonalen att den kunskap specialpedagogen bidrog med inte var till någon hjälp. Några respondenter menar att det är ekonomin det handlar om och att det är ekonomin som styr. Två av respondenterna skriver, *"INGENTING". Avslag trots det står i skollagen att alla barn ska få det stöd de är i behov i. Allt handlar om pengar", "Inte mycket". Vi har en specialpedagog som tyvärr inte har mycket (eller något alls) att komma med som vi inte själva redan tagit fram"*. De flesta av respondenterna skriver att det stöd som de får från förskolan är att de har en specialpedagog tillgänglig, men att det är med blandade resultat.

Respondenterna beskriver även att en stor utmaning med att arbeta med barn i behov av stöd är att räkna till. För stora barngrupper leder till att pedagogerna har svårt att tillgodose alla barns behov. Fyra respondenter skriver, *"Svårt att räkna till då jag ser att barnet hade kunnat få så mycket mer". Barnet hade också mått bra av att vara i smågrupper, men det är svårt med stora barngrupper och få pedagoger'.*

Utifrån resultaten menar respondenterna att den utbildning som personalen på förskolan har, får en betydelse för hur den pedagogiska inomhusmiljön ser ut och vilka förutsättningar den har för att utvecklas eller ändras. Samtidigt beskriver respondenterna att engagemanget och intresset hos förskolepersonalen också är en bidragande faktor som påverkar uppbyggnaden och utformningen av de pedagogiska inomhusmiljöerna på förskolan.

Detta kopplas ihop med vad ramfaktorteoriens organisationrelaterade ramarna beskriver. Där de sociala förhållandena mellan pedagogerna påverkar undervisningen och möjligheterna till kunskap och samsyn. För som Imsen (1999) beskriver att det är när förskolepersonalen saknar kontrollen över ramfaktorerna som hinder uppstår i verksamheten.

6.2. Definitionen av barn i behov av stöd

I frågan kring definitionen av barn i behov av stöd framkom det olika svar från respondenterna. Svaren visade en markant skillnad kring definitionen av barn i behov av stöd. Det framkom tydligt att respondenternas svar skiljde sig mellan barn i behov av *särskilt* stöd och barn i behov av stöd. Hälften av respondenterna svarade att *"Alla barn har någon gång behov av stöd och alla ska få den hjälp de behöver för att lyckas"*. Respondenterna menar att alla barn någon gång behöver någon form av stöd i sin vardag, men i vilken utsträckning stödet behövs skiljer sig åt.

Medan den andra hälften av respondenterna svarade att *"barn som på ett eller annat sätt behöver extra stöd och anpassningar för att kunna må bra och utvecklas i*

förskolan och samhället". "Oavsett om det gäller extra stöttning i språk, sociala eller fysiska situationer".

När respondenterna skriver om barn i behov av särskilt stöd menar de att de barn som har någon form av funktionsvariation, ADHD, autism, hörselnedsättning mm.

Jag går med ständigt dåligt samvete och stress för att jag inte ges förutsättningar för att hinna se och möta varje barn i det som just det barnet behöver - förskolans personal

Flertalet av respondenterna som nämner barn i behov av särskilt stöd skriver att det finns en hel del utmaningar med arbetet kring dessa barn. Fyra av respondenterna skriver några utmaningar kan vara att *"Kunskap, samsyn tid för reflektion samt antalet pedagoger"*, *"Vi har för många barn vilket gör att vissa barn som ändå "fungerar" hyfsat i barngruppen, inte får det lilla extra de skulle behöva ha för att utvecklas. Ingen direkt utbildning inom förskollärarytbildningen eller efteråt i detta"*, *"Ibland är gruppsammansättningen inte den bästa". Aldrig görs justeringar trots att det skulle gynna barnen. Utan det är fasta lösningar (barngrupper/personalgrupper) som råder. Ex minska en grupp över tid eller göra om grupper"*, *"Brist på personal och kunskap hos kollegor hur vi skulle bemöta barn i behov av särskilt stöd. Det är även svårt med vårdnadshavare att förstå att deras barn behöver stöd och hjälp"*.

Här beskriver respondenterna att det finns flera faktorer som gör arbetet med barn i behov av särskilt stöd utmanande. Det finns den faktorn att kunskapen och samsynen hos förskolepersonalen skiljer sig åt, vilket gör det svårt för dem att dra åt samma håll. Sedan finns det faktorer kring att förskolan inte erbjuder eller har gjort tillräckligt för att stötta förskolepersonalen i detta arbete, vilket kan leda till att förskolepersonalen tappar engagemang och intresse kring ämnet då de anser att den hjälp de behöver inte finns tillgänglig. En annan faktor som respondenterna nämner är vårdnadshavarna och att det är svårt eller jobbigt att ha samtal med vårdnadshavarna kring att deras barn är i behov av särskilt stöd. Förståelsen hos vårdnadshavarna kan vara olika beroende på hur förskolepersonalen tar upp ämnet och väljer att förklara det. Utifrån dessa resultat synliggörs fyra stycken ramar inom ramfaktorteorin. *De administrativa ramarna* som i detta fall berör barngruppsstorlek, *de resursrelaterade ramarna* som berör alla resurser och förutsättningar som tilldelas verksamheterna, vilket i detta fallet handlar om att förskolepersonalen inte upplever att de får den stöttning de behöver från verksamheten, *de organisationrelaterade ramarna* som berör relationen mellan pedagog och barn samt förskolans ledning och till sist *Anknytningsramar* där barnens förutsättningar och motivation prioriteras samt vilket stöd förskolan får av vårdnadshavare. I detta fall berör det vårdnadshavarna

och den kommunikation förskolepersonalen har därifrån, samt vilken stöttning vårdnadshavarna ger.

6.3. Miljöns betydelse

Den pedagogiska inomhusmiljön i förskolan visade sig ha en stor betydelse för hur barn utvecklas. Både hur respondenterna arbetar med en pedagogisk inomhusmiljö och vilka specifika anpassningar som görs för att inkludera alla barn. En större del av svaren lyfter att miljön alltid är levande. Den anpassas efter barns behov och intressen, vilket betyder att den är i ständig förändring. Även rummen som finns i miljön uppdateras och används utifrån barnens behov. Ett flertal respondenter arbetar med en tydliggörande pedagogik och formar miljön så att barnen får möjlighet att vara självständiga. Det används bildstöd, TAKK, bildmärkta hyllor, lådor och material i barnens höjd. Flertalet av respondenterna svarar;

‘ Genom att skapa tydlighet i miljön med hjälp av bilder på vart materialet ska stå när det inte används och vart man använder materialet. Och såklart allt på barnens nivå om inte så att det är synligt för att visa att barnet vill ha just det materialet ’.

Fyra respondenter skriver att en otillräcklig miljö kan bidra till att barn är i behov av stöd. *‘ Det är barnet som blir i relation till miljön hen vistats i ’.* Flera respondenter svarar att det är viktigt att arbeta med en miljö som inkluderar alla barn. Att arbeta med rutiner, dagsscheman, TAKK, bildstöd med mera kan gynna barn oavsett behov.

I enkätsvaren framkommer det dock att förskolans uppbyggnad och avdelningens utformning har en stor betydelse för hur miljön speglas. Flera respondenter lyfte att byggnaderna och utrymmena i lokalerna hämmar möjligheterna till att skapa en inkluderande pedagogisk inomhusmiljö. Ett flertal respondenter skriver att;

"Vi kan inte ändra byggnaden, tex vi har endast 1 rum där det finns en dörr att stänga", "Vi är en liten förskola med enbart ett rum för vår avdelning", "Det är svårt att anpassa så att inte för många är på samma plats", "Vår avdelning är också en genomgång när alla barn ska ut, vilket blir ett störningsmoment", "utformningen av lokalerna", "Lokalens uppbyggnad", "lokalerna är för små", "Små ytor och för stora barngrupper".

Detta är den faktorn som respondenterna menar att de inte själva kan göra något åt, utan att det är den miljön som är oföränderlig enligt dem. Allt material som finns inne på avdelningarna går att flytta och ändra, men själva uppbyggnaden av förskolan och avdelningarna kan de inte göra något åt.

Utifrån respondenternas utsagor synliggörs det att miljöerna i förskolan har en betydande roll för barns utveckling. Miljön är levande, anpassningsbar och förändras utifrån barns behov och intressen. Resultatet visar också på att förskolornas uppbyggnad och utformning är en bidragande faktor till hur arbetet kring den pedagogiska inomhusmiljön ser ut. De som framkommit utifrån svaren är att förskolans utformning och uppbyggnad ser olika ut, och det påverkar hur mycket möjligheter det finns för personalen i förskolorna att arbeta med. Detta kan även hindra möjligheterna till stöttning av de behov som barnen behöver i förskolan. De ramar inom ramfaktorteori som berörs här är, *de administrativa ramarna* och *de resursrelaterade ramarna*. De administrativa ramarna handlar om styrande faktorer av verksamhetens upplägg, vilket är uppbyggnaden och utformningen av förskolan. De resursrelaterade ramarna handlar om de resurser och förutsättningar förskolepersonalen får tillgång till i verksamheten, vilket i detta fall handlar om materialet i miljön.

6.4. Möjligheter och hinder

Utifrån de svar som respondenterna lämnat in synliggjordes det att det ser olika ut på förskolorna i Sverige. Både gällande vad förskolepersonalen får lov att göra på sina avdelningar och vilka möjligheter till anpassningar de har. Några av respondenterna skriver att de har fria händer till att ändra och anpassa de olika miljöerna på förskolan, medan andra respondenter skriver att de har mycket restriktioner från förskolan och rektorn kring vad de får göra på deras avdelningar. Detta är några exempel på svar som respondenterna har givit när de skulle besvara vilka möjligheter som finns, *“Vi har fria händer att ställa i ordning material i de olika miljöerna. Vi behöver inte få godkännande av biträdande rektor eller liknande”, “Vi har oändligt med möjligheter om vi har en flexibel miljö och flexibla aktiviteter”, “vi kan möblera efter behov”, “Tillgänglig miljö är bra för ALLA barn”*. Många av respondenterna skriver att den pedagogiska miljön är den största möjligheten de har i förskolan, då den ser ut på olika sätt överallt och att det inte finns något rätt eller fel i hur den ska se ut. Samtidigt som respondenterna skriver detta så menar de också på att ett av de största hindren som finns för dem är miljöerna och framför allt tiden och engagemanget kring det. Flera av respondenterna skriver, *“Att vi inte har tid att ställa i ordning miljöerna så som vi vill pga personalbrist alternativt att vi har så mycket annat som prioriteras och därför finns inte tid till detta”*.

Ett annat hinder som synliggjorts i respondenternas svar är att de arbetar på avdelningar med många olika åldrar på barnen och då upplever förskolepersonalen att det är svårt att anpassa miljön då de får tänka mycket kring säkerhet, skaderisk och vad som kan stå framme för alla barnen. Tre stycken respondenter skriver, *“Största svårigheten just nu är att vi arbetar i en 1–5 årsgrupp vilket gör att allt*

åldersanpassat material (till exempel saxar, pärlor, lim etc.) tyvärr inte kan finnas tillgängligt för barnen att själva ta fram”, “Vi har en väldigt ung barngrupp, blandade åldrar så det är svårt att utforma den så de både gynnar de yngre och de äldre. Vi är på ovanvåningen vilket även de kan vara ett hinder för vissa barn men vi har hiss om det skulle vara så att den behövs användas”, “Åldersblandade grupper gör det svårt att få till lärmiljöer på ett bra sätt”. Många av respondenterna har med en liknande mening men i olika variationer.

Olika åldrar på verksamheten, säkerhetsrisker påverkar - förskolans personal

Respondenterna beskriver att när det finns olika åldrar på barnen blir det svårare för förskolepersonalen att anpassa miljöerna och avdelningen i sig på ett sätt som kan passa alla barnen, utan de får göra anpassningar på ett sådant sätt där säkerheten påverkar alla deras beslut.

I och med att hela gruppen består av barn med särskilda behov får man anpassa miljön ofta när man ser att den inte fungerar längre. Samt skärma av med dörrar och tyger om det behövs. Det enda vi inte behövt flytta på är en gardin hörna med kuddar där barnen får möjlighet att vara själva och där finns inga intryck. Barnen söker själv upp denna hörna - förskolans personal

Utifrån resultatet synliggörs det att förskolepersonalen får lägga tid på att tänka kring säkerheten och skaderisken som kan finnas för alla barnen när de vill göra ändringar eller anpassningar i miljöerna som finns. Detta gör att personalen inte känner att de anpassningar de skulle vilja genomföra för att stötta de barn som är i behov av det inte kan göras, då anpassningarna kan bidra till en säkerhetsrisk eller skaderisk för några andra barn på avdelningen. Därav känner personalen att de blir hindrade i sina möjligheter till anpassning. Ett annat resultat som synliggjorts utifrån respondenternas svar är att de upplever att barngrupperna är för stora och att det finns en för bred ålderskillnad på barnen på avdelningen. Detta kan leda till att alla barns behov inte synliggörs tillräckligt.

Det kan resultera i att det inte finns tillräckligt med tid till att planera och anpassa miljöerna för att hålla den levande och föränderlig utifrån alla barns behov.

Även detta kopplas ihop med *de administrativa ramarna*, där barngruppsstorleken påverkas, samt *de resursrelaterade ramarna* som berör de tillgångar som förskolepersonalens får i verksamheten.

6.5. Anpassningar som gjorts

Flertalet av respondenternas svar gör enskilda anpassningar för att skapa en så bra miljö som möjligt för barnen. Flera av respondenterna lyfter vikten av miljöns betydelse och att det är den som är i ständig förändring. De möbleras om, de skapar rum i rummen, placering vid matbordet efter behov, inredningen är utformad efter behoven, digitala rum, material som är tillgängliga i barnens höjd, bilder i olika rum och på materiellt för att tydliggöra. Flertalet av respondenterna skriver:

“Fixat bildstöd, observationer ”vad är barnets behov, vad vill de göra” och sedan ändrat miljön”,

“Ett rum man kan få gå och lugna ner sig i eller bara få vara ifred”,

"Avskalat". All inredning går i vitt och grått. Inga transparenta lådor till förvaring av leksaker utan de är gråa. På hyllor finns en liten bild med vad som skall finnas där och samma bild finns på lådan som hör hemma där”,

“Intryckssanerat väggarna, sett över ljudmiljön, möblerat för att det ska fungera för barn med rörelsehinder”,

“Skapat olika pedagogiska miljöer utifrån de som intresserar barnen, men också utifrån de områden vi ska jag jobba med utifrån läroplanen, skriv miljö, naturmiljö, Matematik miljö, Bygg och konstruktion, drama och rollek, ateljé osv”,

De flesta av respondenterna som svarat att de har gjort anpassningar med hjälp av bildstöd, har endast nämnt bildstöd och inte vilken typ av bildstöd det är. Det finns så många olika variationer av bildstöd. Bildstöd kan definieras som flera respondenter svarar som dagstavla, bildstödsknippor, pratkartor, med mera.

Ett antal respondenter lyfter att det är viktigt att kartlägga, prova, utvärdera och ompröva för att ständigt kunna utveckla den pedagogiska inomhusmiljön och anpassa den efter alla barns olika behov.

Vi har föränderliga miljöer där vi ser till barnens intresse och behov. Under vår reflektionstid kartlägger vi barnen för att kunna anpassa undervisning, miljöer, verksamheten m.m. utifrån varje barn. Vi förändrar efter barnens behov och arbetar i små grupper för att alla barn ska bli sedda och hörda, samt känna sig trygga. - förskolans personal

Det som framkommer i resultatet är att anpassningar som görs ser olika ut beroende på vilka behov som finns och vilka möjligheter och hinder personalen har kring ämnet. Respondenterna lyfter att anpassningarna de gör i förskolans verksamhet är utifrån de behov som barnen behöver stöd i och att stöttningen från förskolan kan variera beroende på vilken förskola det gäller. Svaren visar på att stöttningen från förskolan kan variera beroende på olika faktorer som exempelvis ekonomi,

personalbrist, tid och tillgången till resurser. Detta kopplas ihop med *de pedagogiska ramsystemets ramar* och *de resursrelaterade ramarna*. Det pedagogiska ramsystemets ramar synliggörs då respondenterna nämner att när utformning av miljöerna sker utgår de ifrån barnens intressen, men att de gör detta i relation till läroplanen för förskolan då det är de förskolans ska utgå ifrån. De resursrelaterade ramarna synliggörs genom att respondenterna beskriver att de ges tid för reflektioner, där de får möjlighet av verksamheten att kartlägga barnen och hur miljöerna kan anpassas för alla barnen.

7. Diskussion

I detta kapitel lyfts diskussionen fram i två kategorier, där den ena är resultatdiskussion som lyfter fram resultatet och analysen. Den andra kategorin är metoddiskussionen, där studiens metod diskuteras och problematiseras.

7.1. Resultatdiskussion

Syftet med studien är att lyfta fram förskolepersonalens tankar och erfarenheter kring arbetet med den pedagogiska inomhusmiljön i förskolan, men även undersöka hur dessa miljöer kan anpassas för alla barn. Frågeställningarna som utgåtts ifrån är: *hur beskriver förskolepersonalen den pedagogiska inomhusmiljön och dess utformning? vilka faktorer påverkar arbetet med den pedagogiska inomhusmiljön utifrån förskolepersonalens beskrivningar?*

I studiens resultat framkommer det att förskolepersonalen betraktar miljön som en pedagogisk resurs och att den fysiska miljön, inkluderat olika slags artefakter, vilket har påverkan på barns lärande och utveckling. Denna syn stämmer överens med tillgänglighetsmodellen från Spsm (2008b) där en tillgänglig miljö innefattar pedagogisk miljö, social miljö och fysisk miljö.

Utifrån resultatet framkommer det att genom en stimulerande miljö ges barnen möjlighet till att skapa nya kunskaper och erfarenheter och därför är det viktigt att miljön ska vara genomtänkt och utformad utifrån barnens intressen och behov. Detta i likhet med vad Pullum m.fl. (2022) lyfter i sin studie, att de arbetade med en inkluderande miljö och de använder sig av strukturerad undervisning som innebär att visuellt organisera lärmiljön. Detta för att skapa mer inbjudande miljöer så alla barn får samma möjligheter och förutsättningar.

Utifrån resultatet synliggörs det att förskolepersonalen anser att materialet som finns i den pedagogiska inomhusmiljön ska vara tillgängligt för alla barn, så de ges möjlighet till lärande och utveckling. Detta i relation till vad Almqvist (1994) beskriver att hennes slutsats utmynnade till, vilket var att materialet på förskolorna

inte speglade nutidens utbud av exempelvis leksaker. Från det resultat som framkommit i denna studie synliggörs det att förskolepersonalen anser att de material som finns i den pedagogiska inomhusmiljön ska vara tillgängliga för alla barn men de beskriver inte vad detta är för material eller hur de ser att det är tillgängligt för alla.

Signert (2000) menar att en förberedd miljö är där materialet är lättåtkomligt för de barn som vill använda det och materialet ska finnas i barnens höjd. I likhet med detta menar (Eriksson Bergström, 2013; Säljö, 2000) att artefakterna som finns i de olika miljöerna har ett specifikt syfte och att de har en påverkan på barnens sociokulturella utveckling.

I motsats till Eriksson Bergström (2013) studie som visar på att regler och restriktioner förekommer när förskolepersonal planerar den fysiska miljön, visar vår enkätundersöknings resultat inga spår av dessa beskrivningar. Utifrån respondenternas svar redogörs det i stället att de pedagogiska inomhusmiljöerna är utformade och anpassade utifrån barnens behov. I mer likhet av vår enkätundersöknings resultat beskriver Blomberg (2022) i sin studie att strävan ska vara bland förskolepersonalen att den pedagogiska inomhusmiljön ska anpassas för att ge rätt förutsättningar för alla barn och detta leder till ökade möjligheter för barnen att skapa relationer, samspel och interaktioner.

I studiens resultat framkommer det att förskolepersonalen anser att det är en varierad förförståelse, kunskap och samsyn hos deras kollegor på förskolorna. Detta leder till att arbetet med den pedagogiska inomhusmiljön och barn i behov av stöd åsidosätts, vilket hindrar möjligheterna till ändringar och anpassningar i miljöerna. Detta kan kopplas ihop med Dignath m.fl. (2022) studie som visar på att förskolepersonalens erfarenheter i och utanför förskolans miljöer varierar. Vidare menar författaren att det kan kopplas till deras värderingar, där sambanden är dubbelriktade då inte bara förskolepersonalens övertygelse kan forma deras erfarenheter, utan deras erfarenheter kan utforma deras övertygelse. I samband med detta menar Dias och Cadime (2016) i deras studie att det finns en personlig variabel som kan ge denna effekt. Den variabeln visar på att om man har erfarenheter av eller att känna någon person som är i behov av stöd ger den faktorn en positiv attityd till inkludering för de som är i behov av stöd.

En annan faktor till att utformningen av miljöerna påverkas är att den förförståelse förskolepersonalen har sedan tidigare kan bidra till en bristande kunskap kring arbetet. Precis som Fyssa m.fl. (2014) redogör i sin studie att bristande kunskap och osäkerhet hos förskolepersonalen förekommer, synliggörs det även i resultatet från denna studie där respondenterna beskriver att den varierande kunskapen påverkar arbetet med den pedagogiska inomhusmiljön. En annan koppling som görs till det

Fyssa m.fl. (2014) beskriver är att ett möjligt problematiskt utfall resulterar i att bristen på kunskap som förekommer hos förskolepersonalen är att de inte ser helheten i arbetet och ansvaret lämnas i stället över till specialpedagoger. Samtidigt menar Johansson (2022) att all förskolepersonal behöver kompetensutveckling och erfarenhet för att möta de barn som är i behov av stöd.

Utifrån studiens resultat beskriver respondenterna ett antal olika faktorer som de anser påverkar deras möjligheter och förutsättningar till arbetet kring att anpassa de pedagogiska inomhusmiljöerna för alla barn i förskolan. Mot bakgrund till ramfaktorteorin finns det olika faktorer som påverkar undervisningen och möjligheterna till anpassningar i förskolan. Dessa faktorer berör olika delar av förskolans verksamhet och dessa påverkar förskolepersonalens förutsättningar och möjligheter till anpassningar som ska bidra till en pedagogisk inomhusmiljö för alla barn.

7.2. Metoddiskussion

Till studien användes en *triangulering* där både intervjuer och enkäter användes som metod. Intervjuerna användes till pilotstudier för att skapa en tydligare enkät. Båda metoderna utgick från kvalitativa forskningsstrategier, då både intervjuerna och enkäterna var uppbyggda med öppna frågor där innehållet och vad som beskrivs var mer intressant än antalet eller siffrorna.

Fördelen med att använda intervjuer som metod är att möjligheten till att föra en diskussion och få mer öppna svar, samt att vi intervjuare får chans att ställa motfrågor lättare. Nackdelen med intervjuer är att det oftast sker under dagtid vilket innebär att förskolepersonalen får svårt att skapa sig tid till att medverka. Dock upplevde vi att de som blev intervjuade tog sig tid så att en diskussion kunde genomföras, vilket gav oss bra svar för studien. Eftersom intervjuerna genomfördes via zoom gjorde detta att besparingar gjordes i både tid och pengar. Bryman (2018) redogör för intervjuer som sker via Skype, vilket i denna studie jämförs med Zoom. Bryman (2018) menar att bekvämligheten med att intervjua på Skype är att människor som annars skulle neka medverkan i intervjuer, har lättare för att acceptera att bli intervjuade när det sker digitalt via Skype. Nackdelar med att intervjua via Skype kan vara att tekniska problem som exempelvis bekantskapen kring plattformen eller kvalitetsförsämringar som kan ske under intervjuerna (Bryman, 2018). Detta är något som inte upplevdes under intervjuerna i denna studie. Det kan bero på att när pandemin skedde i samhället blev det vanligt med samtal via Zoom vilket har gjort att människor blivit mer vana vid användningen av denna sorts plattform.

Fördelen med enkätundersökningar i olika grupper på Facebook är att enkäten når ut till alla som är medlemmar i grupperna, vilket leder till att alla som är medlemmar har möjlighet att svara. Detta kan bidra till att fler respondenter svarar samt en mer variation på svaren. Bryman (2018) menar att enkäter inte medför någon intervjuareffekt, vilket innebär att det kan finnas en tendens hos respondenterna att de underrapporterar innehåll som kan vara känsligt eller ångestladdat att prata om i person. Detta är något som då försvinner när respondenterna i stället svarar på en enkät.

Nackdelen med enkätundersökningar kan vara att frågorna är tolkningsbara. Bryman (2018) beskriver att nackdelen med enkätundersökningar är ett större bortfall, uppföljnings- och sonderingsfrågor uteblir. De surveyenkäter som används i studien kan enligt Bryman (2018) innebära ett större antal bortfall än vad vanliga intervjuer medför. Om ett större antal bortfall förekommer, finns risken för att skevheten ökar. Genom studiens valda grupper på sociala medier blev det empiriska materialet tillräckligt för att kunna besvara studiens forskningsfrågor. Dock kan vi inte med säkerhet bevisa att resultatet skulle blivit detsamma om fler svar på enkäterna inkommit, men utifrån de svar som inkom kunde vi synliggöra att svaren hade en hel del likheter. Bryman (2018) beskriver uppföljnings- och sonderingsfrågor som en uteblivande nackdel då respondenternas svar på frågorna i en enkät inte kan fördjupas. Denna nackdel gjorde att intervjuerna i studien genomfördes före enkäterna, då utifrån svaren i intervjuerna medförde ändringar av frågorna i enkäten för att skapa en större möjlighet till fördjupade svar. Detta gav dock ett varierat resultat av svar då det blev en blandning mellan fördjupade svar och korta svar, där en uppföljningsfråga hade kunnat användas.

8. Slutsats

Syftet med studien är att lyfta fram förskolepersonalens tankar och erfarenheter kring arbetet med den pedagogiska inomhusmiljön i förskolan, men även undersöka hur dessa miljöer kan anpassas för alla barn. Studiens forskningsfrågor är:

Hur beskriver förskolepersonalen den pedagogiska inomhusmiljön och dess utformning?

Vilka faktorer påverkar arbetet med den pedagogiska inomhusmiljön utifrån förskolepersonalens beskrivningar?

Utifrån studien har det genom intervjuer och enkätundersökningar framkommit tydliga exempel hur den pedagogiska inomhusmiljön beskrivs utifrån förskolepersonalens tankar, samt vilka konkreta anpassningar som görs i den pedagogiska inomhusmiljön för alla barn. Vår studie har resulterat i ett antal slutsatser och här sammanfattas de slutsatser som är mest betydelsefulla för studien.

Studiens sammantagna slutsats är att förskolepersonalen beskriver arbetet med den pedagogiska inomhusmiljön som utmanande men samtidigt intressant då de själva lär sig något av det. Förskolepersonalen beskriver också en annan faktor som påverkar arbetet inom ämnet vilket är kollegornas samsyn och kunskap. Personalen menar att det skiljer sig åt vilket gör att de ser olika på situationerna och på vad som behöver göras. De anpassningar som förskolepersonalen beskriver att de genomför i förskolans pedagogiska inomhusmiljö är beroende av barngrupp och vilka behov varje barn har, för att sedan få den stöttning de behöver. Studiens resultat visar även att det framkommer en del hinder men även möjligheter med att arbeta med den pedagogiska inomhusmiljön som passar alla barn. De hinder som beskrivs är förskolepersonalens okunskap, oenighet, begränsade ekonomiska resurser, personalbrist och tidsbrist. De beskriver också att det finns en hel del möjligheter gällande arbetet med den pedagogiska inomhusmiljön och barn i behov av stöd. De möjligheter som beskrivs är framför allt tillgången till allt material som förskolan har samt levande och flexibla miljöer för att anpassa utifrån barnens intressen och behov. Som studien visar finns det olika faktorer som påverkar undervisningen och möjligheterna till anpassningar. Detta gör att ramfaktorteorin och dess delar är något som alla förskolor bör gå igenom med sin verksamhet för att se till att alla faktorer har en positiv påverkan på förskolan. Som ytterligare slutsats för studien kan det också poängteras att du som förskollärare inte behöver veta allt om barn i behov av stöd eller den pedagogiska inomhusmiljön för att möjliggöra arbetet kring det, utan våga försöka och testa dig fram.

9. Didaktiska implikationer

Studien riktar sig till verksamma personer i förskolans verksamhet då studien lyfter olika faktorer kring arbetet med den pedagogiska inomhusmiljön på förskolan, och arbetet med barn i behov av stöd. Detta kan bidra till att förskolepersonalen blir medvetna om vikten av en pedagogisk inomhusmiljö för alla och att alla barn är någon gång i behov av stöd, oavsett hur mycket eller lite. Med studien vill vi bidra med kunskap och forskning kring förskolepersonalens erfarenheter av arbetet med den pedagogiska inomhusmiljön, samt hur verksam förskolepersonal beskriver sina erfarenheter och tankar kring ämnet. Vi vill med studien även lyfta fram vikten av arbetet och anpassningarna i den pedagogiska inomhusmiljön och vilken påverkan de har på alla barn i förskolan.

Studien har påverkat vår roll som förskollärare genom att den gett oss mer kunskap om hur den pedagogiska inomhusmiljön bör utformas i verksamheten för att stödja barns lärande, samt att den har skapat en nyfikenhet hos oss för att vilja lära oss mer om den pedagogiska inomhusmiljön.

Eftersom studien har visat att det är viktigt att förskollärare men även annan personal i förskolan är medvetna och har kunskap om den pedagogiska inomhusmiljön samt hur den bör utformas anser vi att vår studie kan bidra med ny kunskap som förskollärare kan ha användning av i sin yrkesroll.

10. Vidare forskning

Då denna studie utgick från verksam förskolepersonal hade det varit intressant att undersöka vad förskollärarstudenter beskriver att de har för kunskap under sin högskoleutbildning. De skulle kunna undersöka om det finns något som förskollärarstudenter känner att de behöver få mer kunskap kring ämnet. Det hade varit intressant om kunskapen alternativt okunskapen redan finns under utbildningen och vad studenterna känner att de behöver stärkas i för att vara tryggare i sin framtida yrkesroll. Här nedan är två frågeställningar som mynnat ut gällande vidare forskning.

- Vilka kunskaper har förskollärarstudenter kring den pedagogiska inomhusmiljön?
- Vad upplever studenter att utbildningen hade behövt bidra med inom ämnet?

För vidare forskning hade det varit intressant att genomföra fältobservationer för att undersöka ytterligare hur förskolepersonalens arbete kring den pedagogiska inomhusmiljön ser ut i verksamheten. Då denna studie utgår ifrån enkät och intervjuer, vilket gör att förskolepersonalens beskrivningar endast synliggörs. Därför hade det varit intressant med en vidare forskning där författarna observerar vad förskolepersonalen verkligen gör och hur arbetet ser ut.

Referenslista:

Ahrne, G., & Svensson, P. (2015). *Handbok i kvalitativa metoder*. Liber AB.

Akalin, S., Demir, Ş., Sucuoğlu, B., Bakkaloğlu, H., & İşcen, F. (2014). The needs of inclusive preschool teachers about inclusive practices. *Eurasian Journal of Educational Research*, 54, 39–60.

Allwood, C. M., & Erikson, M. G. (2017) *Grundläggande vetenskapsteori - för psykologi och andra beteendevetenskaper*. Studentlitteratur AB.

Almqvist, B. (1994). Approaching the culture of toys in Swedish child care: A literature Survey and a toy inventory (Uppsala Studies in Education, 54) [Doktorsavhandling, Uppsala universitet].

Avramidis, E., Toulia, A., Tsihouridis, C., & Strogilos, V. (2019). Teachers' Attitudes towards Inclusion and Their Self-Efficacy for Inclusive Practices as Predictors of Willingness to Implement Peer Tutoring. *Journal of Research in Special Educational Needs*, 19, 49–59
<http://dx.doi.org.ezproxy.bib.hh.se/10.1111/1471-3802.12477>

Bae, Y. (2012) *Attitudes of Preschool Teachers in South Korea toward Inclusion: Using the Rasch Model to Construct a Teacher Attitude Measure* (Dissertation). Toledo: University of Toledo.
https://etd.ohiolink.edu/apexprod/rws_etd/send_file/send?accession=toledo1341633294&disposition=inline

Björklid, P. (2005). *Lärande och fysisk miljö: En kunskapsöversikt om samspelet mellan lärande och fysisk miljö i förskola och skola*. Myndigheten för skolutveckling.

Blomberg, G. (2022). *Förskolans utbildning utifrån barns rätt till stöd*. (Research Reports. School of Education and Communication; 024) (Lic.-avh. Jönköping University) Diva-portal <http://hj.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1712987&dswid=5416>

Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder* (3:e uppl.). Liber AB

Dahllöf, U. (1999). Det tidiga ramfaktorteoretiska tänkandet - en tillbakablick. *Pedagogisk forskning i Sverige*, 4(1), 5–29.

Dias, P. C., & Cadime, I. (2016). Effects of Personal and Professional Factors on Teachers' Attitudes towards Inclusion in Preschool. *European Journal of Special Needs Education*, 31(1), 111–123.
<http://dx.doi.org.ezproxy.bib.hh.se/10.1080/08856257.2015.1108040>

Dignath, C., Rimm-Kaufman, S., van Ewijk, R., & Kunter, M. (2022). Teachers' Beliefs about Inclusive Education and Insights on What Contributes to Those Beliefs: A Meta-Analytical Study. *Educational Psychology Review*, 34(4), 2609–2660. <http://dx.doi.org.ezproxy.bib.hh.se/10.1007/s10648-022-09695-0>

Eriksson Bergström, S. (2013). *Rum, barn och pedagoger Om möjligheter och begränsningar i förskolans fysiska miljö*. (Akademiska avhandlingar vid Pedagogiska institutionen, Umeå universitet, 104) (Doktorsavhandling, Umeå universitet). Diva-portal. <http://umu.diva-portal.org/smash/get/diva2:613213/FULLTEXT01.pdf>

Fyssa, A., Vlachou, A., & Avramidis, E. (2014). Early Childhood Teachers' Understanding of Inclusive Education and Associated Practices: Reflections from Greece. *International Journal of Early Years Education*, 22(2), 223–237.
<http://dx.doi.org.ezproxy.bib.hh.se/10.1080/09669760.2014.909309>

Gilje, N. (2020). *Hermeneutik som metod - en historisk introduktion*. Bokförlaget Daidalos AB.

Imsen, G. (1999). *Lärarens värld: introduktion till allmän didaktik*. Studentlitteratur AB.

Johansson, A. (2022). One size fits all – utveckling av lärmiljöer för nyanlända elever i behov av specialpedagogiska stödinsatser. *Utbildning och Lärande / Education and Learning*, 16(2), 27–49.

Lantz, A. (2007). *Intervjumetodik*. Studentlitteratur AB.

Lee, F. L. M., Yeung, A. S., Tracey, D., & Barker, K. (2015). Inclusion of Children with Special Needs in Early Childhood Education: What Teacher Characteristics Matter. *Topics in Early Childhood Special Education*, 35(2), 79–88.
<http://dx.doi.org.ezproxy.bib.hh.se/10.1177/0271121414566014>

Lindblad, S., Linde, G., & Naeslund, L. (1999). Ramfaktorteori och praktiskt förnuft. *Pedagogisk forskning i Sverige*, 4(1), 93–109

Lundgren, U. P. (1999). Ramfaktorteori och praktisk utbildningsplanering. *Pedagogisk forskning i Sverige*, 4(1), 31–41.
<https://open.lnu.se/index.php/PFS/article/view/1052/903>

Läroplan för förskolan. (2018). Skolverket.

Nordin-Hultman, E. (2004). *Pedagogiska miljöer och barns subjektskapande*. Liber.

Palla, L. (2021). När barn blir till problem och belastning i svensk förskola: Om behov av särskilt stöd och resurser i ett pressat läge. *Pedagogisk forskning i Sverige*, 26(4), 7–29.

Palla, L. (2011). *Med blicken på barnet om olikheter inom förskolan som diskursiv praktik* (Malmö Studies in Educational Sciences, 63) (Doktorsavhandling, Malmö högskola) Diva-portal <https://mau.diva-portal.org/smash/get/diva2:1404458/FULLTEXT01.pdf>

Patel, R., & Davidson, B. (2019). *Forskningsmetodikens grunder - Att planera, genomföra och rapportera en undersökning* (5:e uppl.). Studentlitteratur AB.

Pettersen, Roar C. (2008). *Kvalitetslärande i högre utbildning. Introduktion till problem- och praktikbaserad didaktik*. Studentlitteratur AB.

Pullum, M. R., King, S. A., & Kennedy, K. (2022). Structured Teaching and the Play of Preschoolers with Developmental Disabilities: An Evaluation. *Topics in Early Childhood Special Education*, 42(1), 105–117.
<http://dx.doi.org.ezproxy.bib.hh.se/10.1177/0271121420942841>

Sandberg, A. (2008). *Miljöer för lek, lärande och samspel*. Studentlitteratur AB.

Skjöld Wennerström, K., & Bröderman Smeds, M. (2009). *Montessoripedagogik i förskola och skola*. (3. uppl.). Natur & kultur.

Skolinspektionen. (2012). *Förskola, före skola – lärande och bärande. Kvalitetsgranskningsrapport om förskolans arbete med det förstärkta pedagogiska uppdraget*. Rapport 2012:7. Tillgänglig:

<https://www.skolinspektionen.se/beslut-rapporter-statistik/publikationer/kvalitetsgranskning/2012/forskola-fore-skola--larande-och-barande/>

Skolverket. (2017). *Allmänna råd om måluppfyllelse i förskolan*.
<https://www.skolverket.se/publikationsserier/allmanna-rad/2017/allmanna-rad-om-maluppfyllelse-i-forskolan>

SFS 2010:800. *Skollag*. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800

Signert, K. (2000). *Maria Montessori: anteckningar ur ett liv*. Studentlitteratur AB.

Specialpedagogiska skolmyndigheten. (2008b). *Tillgänglighetsmodell*. Hämtad 2023-03-12, från <https://www.spsm.se/stod/tillganglighet/tillganglighetsmodell/>

Specialpedagogiska skolmyndigheten. (2018). *Värderingsverktyg för tillgänglig utbildning: förskola och skola: handledning*. (Tredje upplagan).
<https://webbutiken.spsm.se/handledning-till-varderingsverktyg-for-tillganglig-utbildning/>

Strandberg, L. (2017). *Vygotskij i praktiken: bland plugghästar och fuskklappar*. (3. uppl.). Studentlitteratur AB.

Säljö, R. (2000). *Lärande i praktiken: Ett sociokulturellt perspektiv*. Prisma.

Trost, J., & Hultåker, O. (2016). *Enkätboken* (5. uppl.). Studentlitteratur AB.

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*.
https://www.vr.se/download/18.68c009f71769c7698a41df/1610103120390/Forskningsetiska_principer_VR_2002.pdf

Bilagor:

Bilaga 1:

Förskollärare eller barnskötare.

Vilken utbildning har du?

Vad är det för ålder på den avdelningen du arbetar på? (1–3 och 3–5 och annat)

Hur länge har du arbetat i förskola?

Hur arbetar ni på förskolan för att tillgodose alla barns behov? (nämn gärna minst ett exempel)

Hur arbetar ni med en tillgänglig inomhusmiljö för alla barn i förskolan?

Hur kan ni på förskolan skapa en god inomhusmiljön för alla barn i förskolan?

Vilka anpassningar har DU gjort i er inomhusmiljö på förskolan?

Vilka möjligheter respektive hinder upplever ni med att skapa en tillgänglig inomhusmiljö för alla barn?

Hur tänker du kring arbetet med barn i behov av särskilt stöd?

Vad är din definition av barn i behov av stöd?

Vilka stöd får ni som arbetslag från förskolan för att kunna möta barnet i behov av särskilt stöd?

Vilka resurser finns tillgängliga på förskolan? Specialpedagog m.m.

Upplever du några utmaningar med att arbeta med barn i behov av särskilt stöd?
Vilka?

Upplever du att du har tillräckligt med kunskap inom ämnet? Varför/Varför inte?

Upplever du att du får den utbildning du önskar kring ämnet? Varför/ Varför inte?

Bilaga 2:

Vi som genomför denna enkätstudie heter Linda och Jesper och studien är en del av vårt examensarbete. Vi läser sista terminen på förskolläraryrket, vid akademien för lärande, humaniora och samhälle vid Högskolan i Halmstad.

Syftet med vår studie är att belysa hur förskolans pedagogiska inomhusmiljö beskrivs och hur förskolepersonalen arbetar utifrån inkludering och delaktighet, samt hur dessa miljöer kan anpassas och ändras för att alla barn ska ges samma möjligheter och förutsättningar.

Enkäten innehåller 13 frågor och din medverkan är frivillig och anonym. Genom att besvara enkäten ger du samtycke till att vi får ta del av och använda dina svar i studien. Efter att betyg har rapporterats in kommer enkätens svar raderas. Den färdigställda uppsatsen kommer att publiceras på DIVA och finnas tillgänglig digitalt på DIVA portalen <http://www.diva-portal.se/>

Vid frågor om studien är du välkommen att kontakta oss.

Jesper Mårtensson

jesmar20@student.hh.se

Linda Nilsson

linnil20@student.hh.se

Din medverkan är värdefull för vår studie!

Linda och Jesper

Bilaga 3:

Vilken typ av utbildning har du?

Vilken kommun arbetar du i? (Vi kommer inte att använda oss av namnet på kommunen i vårt arbete, utan denna fråga är för att vi i studien ska kunna redovisa hur många olika kommuner vi fått svar ifrån.)

Vad är det för ålder på barnen på den avdelning du arbetar i? 1–3, 3–5 eller annat

Hur länge har du arbetat i förskola?

Hur arbetar ni på förskolan för att tillgodose alla barns behov? (nämner gärna ett exempel)

Hur arbetar ni med att skapa en god tillgänglig inomhusmiljö för alla barn i förskolan?

Har du gjort några konkreta anpassningar i er inomhusmiljö på förskolan? Ja eller Nej

Om ja, nämner ett exempel

Vilka möjligheter respektive hinder upplever ni med att skapa en tillgänglig inomhusmiljö för alla?

Vad är din definition av barn i behov av stöd?

Vilka stöd får ni som arbetslag från förskolan för att kunna möta barn i behov av särskilt stöd?

Upplever du några utmaningar med att arbeta med barn i behov av särskilt stöd? Ja eller Nej

Om ja, vilka?

Upplever du att du har tillräckligt med kunskap inom ämnet? Ja eller Nej

Upplever du att förskolan erbjuder den utbildning du önskar kring ämnet? Ja eller Nej

Bilaga 4

Information till dig som ska delta i en undersökning som genomförs av en student under utbildning

Du tillfrågas om att delta i studien Pedagogisk inomhusmiljö för de barn som är i behov av särskilt stöd.

Studien syftar till att belysa hur förskolans pedagogiska inomhusmiljö beskrivs och hur förskollärarna och barnskötarna arbetar utifrån inkludering och delaktighet. Samt hur dessa miljöer kan anpassas och ändras för att de barn som är i behov av särskilt stöd ska få samma förutsättningar som alla andra barn på förskolan och utförs som en del i min utbildning, inom examensarbetet (UV6030) vid akademien för förskollärare vid Högskolan i Halmstad. Ansvarig lärare är Jonnie Eriksson, jonnie.eriksson@hh.se.

Dina personuppgifter behandlas inom studien endast enligt ditt samtycke, och enligt kraven i dataskyddsförordningen. Ditt deltagande i studien är helt frivilligt och du kan när som helst återkalla ditt samtycke utan att ange orsak. Ett återkallande påverkar dock inte den behandling som skett innan återkallandet. Du kan också när som helst begära att få en kopia av dina personuppgifter.

Materialet kommer delvis att behandlas inom molntjänsten Office 365 från Microsoft, som Högskolan har ett personuppgiftsbiträdesavtal med. Obehöriga kommer inte att ha tillgång till dina personuppgifter.

Dina personuppgifter kommer att raderas när examensarbetet är godkänt.

Personuppgiftsansvarig för studien är Högskolan i Halmstad, som nås via registrator@hh.se eller 035-16 71 00. Övrig information om hur Högskolan hanterar personuppgifter, och dina rättigheter utifrån dataskyddsförordningen, finns på www.hh.se/dataskydd. Har du frågor kan du också kontakta Högskolans dataskyddsombud, Anna Frederiksen, via dataskydd@hh.se.

Den färdigställda uppsatsen kommer att publiceras på DIVA och finnas tillgänglig digitalt på DIVA portalen <http://www.diva-portal.se/>

Med vänlig hälsning

Jesper Mårtensson, jesmar20@student.hh.se, 0721578302

Linda Nilsson, linnil20@student.hh.se, 0701475595

Examensarbete UV6030 och lärande, humaniora och samhälle
Högskolan i Halmstad

Samtycke till deltagande i Pedagogisk inomhusmiljö för de barn som är i behov av särskilt stöd.

Jag har fått information om studien Pedagogisk inomhusmiljö för de barn som är i behov av särskilt stöd och accepterar att delta.

Jag har fått information om att de uppgifter som samlas in om mig kommer att behandlas konfidentiellt, på ett sådant sätt att min identitet inte kommer att avslöjas för obehöriga.

Jag är medveten om att min medverkan är helt frivillig och att jag när som helst och utan närmare förklaring kan avbryta mitt deltagande.

Underskrift

.....

Namnförtydligande

.....

Ort och datum